

طرح فعالیت هنری
برای نمایش خلاق
به صورت برخط (آنلاین)

بچه‌ها

لیلا بیگوند

کارشناس نمایش و مربی نمایش خلاق
با همکاری کیومرث سلطانی اهری
کارشناس آموزش هنر به کودکان

می آورد. ممکن است ده‌ها راه خلاقانه پیشنهاد شود و پایان‌های متفاوتی برای یک نمایش داشته باشیم. اما رسیدن به تمام این اجزا در فضای مجازی کار بسیار سختی است، چرا که مشارکت دادن کودک در زمان انجام فعالیت، تسهیلگری درست و به موقع و از همه مهم‌تر ایجاد جذابیت در هدف انتخابی برای نگه داشتن کودک پشت تلفن همراه، تبلت یا کامپیوتر برای مدت زمان ۳۰ تا ۴۵ دقیقه کار به مراتب سختی بود.

من فعالیت‌های نمایش خلاق را برای ۱۵۷ دانش‌آموز در شهر تهران و در رده سنی ۷ تا ۹ سال در گروه‌های ۱۰ تا ۱۲ نفره اجرا کردم. این تجربه در محیط ارتباطی اسکای روم و در سه پایه اول، دوم و سوم دبستان انجام شد و بازخوردهای بسیار خوبی داشت. در ادامه نمونه‌ای از یک طرح فعالیت هنری برای نمایش خلاق جهت استفاده احتمالی مخاطبان و علاقمندان تقدیم می‌شود.

از ابتدای شیوع همه‌گیری ویروس کرونا (Covid ۱۹) همه ما خانه‌نشینی را به اجبار برگزیدیم تا آنجا که تنها راه ارتباطی بین ما و دانش‌آموزان استفاده از اپلیکیشن‌ها و نرم‌افزارهای مجازی بود. همه ما با موقعیتی جدید روبه‌رو شدیم. پا به دنیای جدیدی گذاشتیم و در این راه تجربیات نابی را به دست آوردیم و همچنان آینده نامعلومی پیش رو داریم. با توجه به اینکه هنر می‌تواند جای خالی خیلی از چیزها را در دوران خانه‌نشینی برای ما و کودکانمان پر کند، من در خانه شروع به نوشتن طرح درس‌هایی به شکل بازی‌های هدفمند، بازی‌های نمایشی، وانمودی همراه والدین و انجام کارهای تجسمی مرتبط با هدف کردم و این طرح درس‌ها را در گروه‌های هر پایه بارگذاری کردم. گروهی از بچه‌ها فایل‌ها را باز می‌کردند و بعد از مطالعه انجام می‌دادند. گروهی دیگر از بچه‌ها و خانواده‌ها بودند که تمایلی به انجام این فعالیت‌ها نداشتند. از این‌رو در مرحله بعد فعالیت‌هایی را به صورت تصویری ارسال کردم. در این میان متوجه شدم که بچه‌ها تمایل بیشتری برای انجام فعالیت از خود نشان دادند. با استفاده از اپلیکیشن کلاسگرام و اسکای روم ارتباط من با بچه‌ها بیشتر شد و حالا می‌توانستم تصویر و صدا را هم‌زمان به صورت دوطرفه داشته باشم.

وقت آن بود که از نمایش خلاق استفاده کنم. از آنجایی که نمایش خلاق جریانی هدفمند است و مخاطب (کودک) با مشارکت در روند نمایش به وسیله بداهه‌پردازی یک نقش را بازی می‌کند و پیشنهادهايش را در کمال سادگی زیر نظر تسهیلگر به اجرا در

چگونگی رسیدن به این ایده

از قبل می‌دانستم که در هر نوبت چند دانش‌آموز با من در این مسیر همراه خواهند شد. به همین دلیل به تعداد بچه‌ها روی مقوا، تصویر پسر بچه‌هایی به شکل‌های متفاوت کشیدم و دور آن‌ها را با قیچی بریدم. هر بار که یکی از دانش‌آموزان را روی صفحه کامپیوتر می‌آوردم یکی از این پسر بچه‌های مقوایی را به جای آن‌ها حرکت می‌دادم، احوال‌پرسی می‌کردم و دانش‌آموز را همراه چمدانی خیالی

بازی خلاق با برخیز

پیک نیک با اتوبوس

هدف:

بروز خلاقیت (زمانی که بچه‌ها ایده‌های خلاقانه برای رفع چالش پیشنهاد می‌دهند)
بیان احساس و عواطف و افکار (وقتی در مورد راه حل صحبت می‌کنند و یا با بدن خود تقلید حرکت می‌کنند)
رشد حواس زیبایی شناختی (هماهنگی حرکت با موسیقی)

وسایل لازم:

کاغذ سفید، هر وسیله‌ای که برای رنگ‌آمیزی در دسترس باشد.

روش اجرا:

تسهیلگر موسیقی را پخش کرده و به بچه‌ها می‌گوید: در ذهن خود تصور کنید قرار است سوار وسیله‌ای شوید که من به شما می‌گویم. هر جا موسیقی قطع شد، بی حرکت شوید. من ممکن است یکی از شما را انتخاب و تصویرش را باز کنم تا همه ببینند. بچه‌ها! سعی کنید حرکتی که انجام می‌دهید با موسیقی هماهنگ باشد.

چند نمونه ایده برای اجرای مرحله اول یا گرم کردن اولیه:

- بچه‌ها همه با هم سوار اسب شویم
- اسبی که سوار شدید خیلی تند می‌رود؛
- اسب که سوار شدید از روی مانع می‌پرد؛
- دهنه اسب را بکشید، اسب شیبه می‌کشد

جوش می‌آورد. تمام این اتفاقات چالش‌هایی بود که در مسیر رفتن به پیک‌نیک برای بچه‌ها طراحی کردم و سپس از آن‌ها خواستم راه حلی را برای گذشتن از این چالش‌ها به من بگویند. گفتم نگاهی به چمدان‌هایشان بیندازند و ببینند چه چیز به درد بخوری همراه آورده‌اند تا به من بدهند. در اینجا چمدان، همان تخیلات کودک است. محتویات چمدان هر کودک، از لحاظ ذهنی به او کمک می‌کند تا با تخیلاتش ارتباط منطقی پیدا کند.

خلاصه فعالیت

در این فعالیت مربی با اتوبوس خود بچه‌ها را به یک گردش خیالی می‌برد. از آنجایی که اتوبوس مربی قراضه است در طی مسیر دچار مشکل‌هایی می‌شود. مربی هر بار از کودکان درخواست می‌کند تا راهی پیشنهاد دهند که بشود مشکل را برطرف کرد. این فعالیت در قالب نمایش خلاق و به صورت برخظ (آنلاین) برگزار می‌شود.

سوار بر اتوبوس می‌کردم. حالا چرا از چمدان استفاده کردم؟ در طول مسیر خیالی که من و بچه‌ها به پیک‌نیک می‌رفتیم، اتفاقاتی برای اتوبوس می‌افتاد. مثلاً: لاستیک پنجر می‌شد و من به‌عنوان راننده، جک و زاپاس نداشتم؛ باران می‌گرفت و برف پاک‌کن ماشین خراب می‌شد؛ نقشه راه را اشتباهی خوانده بودم و در جاده بیراهه به یک دره عمیق می‌رسیدیم؛ به ترافیک می‌خوردیم و ماشین

● بچه‌ها همه با هم سوار هواپیما شویم
- الان شما خلبان هواپیما هستید و قرار
است هواپیما را به پرواز در بیاوریم؛
- تو چاله هوایی افتادیم؛
- همه با هم دور می‌زنیم؛
- همه با هم فرود می‌آییم. دکمه باز
شدن چرخ‌ها را بزنید؛

● بچه‌ها همه با هم سوار دوچرخه بشیم
- پا بزنید؛
- تک چرخ بزنید؛
- بی‌دست دوچرخه‌سواری کنید؛
- ایستاده دوچرخه‌سواری کنید.

مربی روی حرکت هماهنگ با موسیقی
تأکید می‌کند و همزمان بچه‌ها را روی
صفحه مانیتور انتخاب می‌کند.

در مرحله دوم به دانش‌آموزان می‌گویم:
بچه‌ها! بیاید تو خیالمون با هم بریم به یک
پیک نیک. اما قبل از رفتن باید چمدانم
را ببندم. بچه‌ها شما هم چمدان‌هایتان را
ببندید. من میام دنبالتون با هم بریم یک
جای خوب. صبر کنید من یک اتوبوس
دارم با اون میام دنبالتون.

(تسهیلگر اتوبوسی را که از قبل روی
مقوا بریده شده است حرکت می‌دهد.
بچه‌ها را یکی‌یکی روی صفحه می‌آورد و با
آن‌ها صحبت می‌کند. هر یک جایی برای
خود در اتوبوس انتخاب می‌کنند).

تسهیلگر بچه‌ها را تک‌تک سوار
می‌کند تصویر یک آدمک که از قبل تهیه
شده است را به اتوبوس اضافه می‌کند.
برخی را داخل پنجره‌ها می‌چسباند،
برخی را به خاطر کم بودن صندلی
می‌گذارد روی سقف اتوبوس و با بچه‌ها
ارتباط برقرار می‌کند و حال و احوال آن‌ها
را می‌پرسد. سؤال می‌کند چمدان‌هایتان
را آوردید؟

تسهیلگر چند چالش پیش روی بچه‌ها
می‌گذارد و می‌گوید: اتوبوس من خیلی
تند می‌رود از پدر بزرگم به من ارث رسیده
است، چه جاهایی که با این اتوبوس نرفته‌ام.
(در همان حال اتوبوس پنجر می‌شود)
۱. بچه‌ها زاپاس نداریم حالا چه جوری
با اتوبوس ادامه بدیم؟

اجازه دهیم دانش‌آموزان بارش
فکری داشته باشند. از همه ایده‌ها
استقبال کنیم و یکی را اجرا کنیم.
برای ایده‌ها ارزش‌گذاری نکنیم. (این
ایده خوب است، این یکی بد است)
اگر کسی پیشنهاد داشت، روی آن
پیشنهاد کار کنیم، اما اگر کسی
پیشنهادی نداشت، تسهیلگر پیشنهاد
دهد. مثلا بگوید بچه‌ها من یک تشک
بادی داخل چمدانم دارم. بیایید این
ایده را اجرا کنیم.

بچه‌ها! یک نفس عمیق بکشید و
بعد فوت کنید تا این تشک بادی را
پر کنیم. (بچه‌ها با میمیک صورت و
حرکت بدن‌تون نشون بدید تشک را
دارید باد می‌زنید. حالا همه تشک
بشید من می‌خوام بادتون کنم، بچه‌ها
نشون بدید که دارید باد می‌شید)
- تشک را به لحظه ترکیدن برسانیم؛
- بادش را کمی خالی کنیم.

خب این تشک نمی‌تواند جای
لاستیک را بگیرد اما می‌توانیم آن
را به جای جک زیر اتوبوس قرار
دهیم تا لاستیک را در بیاوریم. حالا
به جای لاستیک چه چیز می‌توانیم
بگذاریم؟ من لاستیک زاپاس ندارم.
بچه‌ها کسی چیزی آورده؟ یک
نگاهی به چمدان‌هایتان بیندازید.

یکی یکی تصویر بچه‌ها را روی
صفحه بیاورید از آن‌ها بخواهید داخل
چمدان‌هایشان را نگاهی بیندازند.
در این زمان، بچه‌ها وسایل خیالی
از چمدان‌هایشان درمی‌آورند و برای
کمک به شما خواهند داد. تسهیلگر
این وسایل را با نزدیک کردن دستش
به دوربین و وانمود کردن گرفتن
وسيله و نقش بازی کردن از هر یک
از بچه‌ها می‌گیرد. بعد از درست
کردن چرخ، اتوبوس به حرکت خود
ادامه می‌دهد. وقت آن است که با
ایجاد چالشی جدید برای اتوبوس
کودک را در موقعیت تفکر خلاق

دیگری قرار دهیم.

۲. هوا ابری شده است. تسهیلگر
تصویر ابرهایی را نشان می‌دهد که به
هم می‌خورند. تقلید صدای رعدوبرق.
بچه‌ها! باد از کدام پنجره می‌آید
داخل؟ من سردم شده است. فلانی!
پنجره شما باز است؟ ببند پنجره را.
فکر کنم آن پنجره خراب شده است
و هیچ کس به جز من نمی‌تواند آن
را ببندد. فلانی بیا فرمون را بگیر تا
من بروم پنجره را ببندم. (مربی از
تصویر بیرون می‌رود و بعد از چند
ثانیه برمی‌گردد) بچه‌ها پنجره بسته
نمی‌شود. هوا هم خیلی سرد شده
است. صبر کنید اتوبوس را نگه دارم.
بچه‌هایی که روی سقف اتوبوس سوار
شده‌اید! بیایید داخل اتوبوس. راستی
بچه‌ها چیزی داخل چمدان‌هایتان
دارید که این پنجره را درست کنم؟
اگر بچه‌ها پیشنهادهای خوبی
ندادند تسهیلگر می‌تواند بگوید: من
یک عالمه آدماس خرسی آورده‌ام همه
بجوییم. بادش کنیم، به هم بچسبانیم
و جلو باد رو بگیریم. (در اینجا کودک
به فکر می‌افتد که او نیز پیشنهادهای
عجیب بدهد؛ و این همان چیزی که ما
در نمایش خلاق به دنبال آن هستیم.
تولید فکری خلاق، حرکت، صدا و در
نهایت داستان‌سازی) رفتارهای زیر را
تسهیلگر می‌تواند پیشنهاد دهد و بگوید:
بچه‌ها بیاید با هم این راه حل را انجام
بدیم.

- اداي آدماس جويدن؛
- تقلید باد کردن؛
- تقلید ترکیدن آدماس؛
- تقلید کش آمدن آدماس؛

اتوبوس ساخته شده از لوازم بازیافتی

برسد، و چه بسا بعد از نمایش روزها فکر و ذهن کودک را مشغول کند. نتیجه: فعالیت نمایش خلاق برای بچه‌ها بسیار شیرین و دوست‌داشتنی بود. آن‌ها در دیدار بدعی که به شکل آنلاین داشتیم، می‌خواستند دوباره این نمایش را اجرا کنیم. چرا که به راه‌حل‌های جدیدی برای چالش‌ها، دست پیدا کرده بودند. گویی همچنان به دنبال اتوبوس قرمز رنگ پر از ایراد و اشکال در خیالشان می‌گردند. نمایش خلاق را می‌توان در این روزهای قرنطینه به خانه‌ها برد و دنیای خیالی کودک را پررنگ‌تر از همیشه کرد.

پیشنهادها

- بهتر است یک نیروی کمکی مثل معلم کلاس، در زمانی که شما مشغول انجام حرکات نمایشی هستید، یکی یکی به بچه‌ها صدا و تصویر دهد. با آمدن تصویر و صدای هر دانش‌آموز شوقی در بقیه ایجاد می‌شود و در انتظار خواهند بود تصویر آن‌ها روی صفحه مانیتور بیاید تا حرکاتشان را به دوستانشان نشان دهند.

- بهتر است بچه‌ها دستگاه‌های ارتباطی را در جایی ثابت و دورتر از خودشان قرار بدهند.

- بهتر است بچه‌هایی که می‌خواهند پیشنهاد دهند اعلام آمادگی کنند (تایپ کنند یا دستشان را بالا ببرند) تا یکی یکی نظر خود را در مورد چالش بیان کنند.

است و اگر کودکی تمایل به انجام آن نداشت به آرامی به او بگویید می‌توانی در فعالیت شرکت نکنی و ما را نگاه کنی. ممکن است کودک بعد از دقایقی به ما ملحق شود. گاهی ممکن است کودک به ما ملحق نشود اما تسهیلگر می‌تواند اسم او را حین اجرا بیاورد. برای مثال: امیر نشسته به ما نگاه می‌کند، یعنی فکر بهتری داره؟ کاری کنید کودک واکنشی نشان دهد، حرفی بزند یا با حرکات بدنش چیزی بگوید.

اگر کودک تمایلی نداشت در انتها از او بخواهید فعالیت‌ها را نقد کند. به خاطر داشته باشید همواره از سؤال‌هایی استفاده کنید که یک جواب نداشته باشد. مثلاً چه کارهایی می‌توانیم انجام بدیم که از دره رد بشیم؟ انتقاد کردن از ایده‌هایی که کودکان می‌گویند کار درستی نیست. به عبارتی نباید ایده یکی را بر دیگری ترجیح داد. ممکن است بچه‌ها ایده‌های شبیه به هم بدهند. تسهیلگر می‌تواند آن‌ها را با هم ترکیب کند. مثلاً بگوید: ایده علی با ایده امیر شبیه به هم است فکر می‌کنید چطور می‌شود هر دو ایده را اجرا کرد؟

بعضی از ایده‌ها ممکن است بازی را تمام کند. گاهی بعضی از کودکان پیشنهادهای خطرناک می‌دهند. برای مثال یکی می‌گوید: مواد آتش‌زا بذاریم زیر اتوبوس و اون رو روشن کنیم تا منفجر شود و اتوبوس از دره رد شود. در اینجا نباید به سرعت ایده را رد یا اجرا کنیم. بهتر است به آرامی بگویید اگر منفجر کنیم که کل اتوبوس می‌سوزد و به ما هم آسیب می‌رسد و پیک نیک نمی‌تونیم بریم!

از آنجایی که ایجاد این‌گونه چالش در کودکان باعث تفکر و اگر می‌شود پس نمایش خلاق ما بیش از هزار راه خواهد داشت. این امر موجب می‌شود کودک با بیانگری تفکر در مورد چالش مورد نظر به ایده‌های خلاق

- چسباندن آدامس‌ها به هم.
- دوباره اتوبوس را به حرکت در می‌آوریم. شروع به حرکت می‌کنیم که متوجه می‌شویم.
- ۳. برف پاک‌کن خراب شده است. حالا چه کار کنیم؟ داخل چمدان‌هایمان را بگردید یک ابزار پیدا کنید.
- اگر بچه‌ها ایده‌ای ندادند، بگوییم بچه‌ها یک فکری! بیایید شیشه جلو اتوبوس را برداریم تا بتونیم جاده را ببینیم. (ممکنه سردمون بشه ولی می‌تونیم جاده را ببینیم و به راهمون ادامه بدیم و اگر بچه‌ها توافق کردند این کار را انجام دهیم).
- ۴. بچه‌ها دره تو راهمون نبود. فکر کنم نقشه را اشتباه خوندم. حالا چطوری از دره رد بشیم؟
- ۵. وای! خوردیم به ترافیک. بچه‌ها دیرمون می‌شه. چطوری ترافیک را رد کنیم؟ کسی چیزی آورده تو چمدونش؟
- ۶. ماشین جوش آورده و حرکت نمی‌کند. بیایین هولش بدیم بره کنار جاده. (سنگینه، تقلید هل دادن و زور زدن) بچه‌ها دیرمون شده، مامانان نگرانمون می‌شن. باید برگردیم؛ و بعد بچه‌ها را یکی یکی به خانه‌هایشان می‌بریم.

نکات مهم در تسهیلگری

در روند انجام نمایش، بچه‌ها نظر خود را در مورد چالش پیش آمده بیان می‌کنند تا به حل مسئله برسند. در نمایش خلاق، حضور کودک داوطلبانه

